

*„Tworzyć to znaczy wyrażać to,
co ma się w sobie.
Wszelki autentyczny wysiłek twórczy jest czymś
wewnętrznym”*

Henri Matisse

Uczyć przez działanie

Metody aktywizujące pracę uczniów uznawane są przez współczesnych dydaktyków za naczelną zasadę nauczania- uczenia się.

W procesie zdobywania wiedzy bardzo ważna jest aktywność uczniów. Bierne przyswajanie wiadomości utrudnia dzieciom ich zrozumienie i wykorzystywanie w praktyce, a wiedza przekazywana w postaci gotowej jest powierzchowna, nietrwała i nieoperatywna. Aktywność twórcza i samodzielne dochodzenie do celu sprzyja pogłębianiu zdobywanej wiedzy, wzmacnia jej operatywność i wpływa na trwałość jej zapamiętywania.

Nawiązując w tytule do hasła głoszonego przez dydaktyka J. Deweya o nauczaniu przez zaangażowanie się ucznia w proces uczenia się, przedstawiam kilka ciekawych, wybranych spośród wielu, metod aktywizujących, których wykorzystanie podczas zajęć lekcyjnych sprawi doznanie poczucia podmiotowości uczącego się dziecka, nauczy go integracji z innymi oraz niestereotypowego działania w rozwiązywaniu problemów i zadań oraz umożliwi integrację zespołowego współdziałania.

1. Analiza przypadku

Jest to metoda interpretacji zdarzeń rzeczywistych lub opracowanych na użytek określonego problemu. Uczy, że w zakresie danego zagadnienia istnieje wiele jego rozwiązań. Może dotyczyć problemów wychowawczych, ekologii, konfliktów z rówieśnikami. Punktem wyjścia jest opisanie zaistniałej sytuacji lub przygotowany wycinek prasowy. Następuje analiza przypadków: co spowodowało taką sytuację?

Co można zrobić?

Metoda ta pobudza do myślenia, działania, surowej oceny oraz poszukiwania wyjścia z trudnych sytuacji.

2. Myślące kapelusze

To metoda polegająca na prezentacji własnego punktu widzenia za pomocą pięciu (różnego koloru) kapeluszy, symbolizujących sposoby postrzegania problemu, jego analizy, poszukiwania rozwiązań oraz argumentowania w dyskusji:

- Kapelusz biały- opierasz się na faktach i liczbach,

- Kapelusz czerwony- pokazujesz emocje i uczucia,
- Kapelusz niebieski- z chłodnym dystansem czuwasz nad dyskusją, kontrolujesz inne kapelusze,
- Kapelusz żółty- kierujesz się optymizmem, myślisz tylko pozytywnie, wszystko ci się podoba
- Kapelusz czarny- wydajesz wyłącznie negatywne opinie, z niczym się nie zgadzasz, wszystko negujesz.

Dyskusja toczy się na wybrany temat. Wszystkie kapelusze kolejno wyrażają swój pogląd według danego koloru (każdy kolor pełni w dyskusji swoją rolę).

Należy pamiętać o przestrzeganiu zasad toczącej się dyskusji:

- Uważnie słuchaj innych,
- Mów krótko i konkretnie, głośno i wyraźnie, ale spokojnie,
- Nie przerywaj osobie wypowiadającej się,
- Nie atakuj i nie obrażaj innych,
- Nie bój się słów krytyki.

Metoda uczy dyskusowania, przedstawiania własnych argumentów, poznawania opinii innych na ten sam temat, interpretacji problemu oraz prezentacji własnego stanowiska według ustalonych norm wypowiedzenia się wokół jednego tematu, którego celami są: rzeczowość, spontaniczność, dystans, optymizm, negacja.

3. Symulacje

Metoda ta polega na naśladowaniu rzeczywistości, ćwiczeniu najbardziej efektywnych zachowań w bezpiecznych warunkach. To trening umiejętności, który jest zasadniczym mechanizmem osiągnięcia wysokiej sprawności w działaniu.

Symulacja to, zabawa „na niby”: w sklep, w dom,

w lekarza, w rozmowę telefoniczną, itp. Jej ideą jest doskonalenie konkretnych umiejętności, gdzie nieudane zachowania można poddać korekcie i powtarzać do momentu osiągnięcia perfekcji. Dzięki tej metodzie uczestnicy uczą się na błędach popełnianych w sytuacji ćwiczeniowej, rozwijają inwencje twórcze, umiejętności społeczne i poznawcze. Poprzez zabawę kształtują swój własny system wartości.

4. Gry planszowe

Metoda zawiera treści dydaktyczne i wychowawcze. Można ją zastosować w przypadku:

- Zdobycia wiadomości z natychmiastowym wykorzystaniem w grze,

- Sprawdzenia zdobytych znajomości w oparciu o posiadaną wiedzę,
- Doskonalenia umiejętności: czytania, pisania, rysowania, planowania, redagowania poleceń.

Gry planszowe uczą ścisłego przestrzegania reguł, rozwijają wyobraźnię, nadają sens pracy, zmuszają do aktywnego i twórczego działania, uczą planowania pracy i dają satysfakcję z jej wykonania. Trwale pozostają w pamięci.

5. Piramida priorytetów

Metoda polega na układaniu listy priorytetów zgodnie z ustalonym wcześniej kryterium, np. ważności, kolejności. Uczniowie pracują w grupach, dyskutują, negocjują. Uczą się trudnej sztuki kompromisu. Rozwiązują problem np. Co jest ważne w każdej rodzinie, abyśmy byli w niej szczęśliwi, bezpieczni i kochani? –przykładowe pytanie zadane przy realizacji ośrodka tematycznego „Moja rodzina”.

Każda grupa uczniów otrzymuje kartkę z „piramidą” –liczba pól jest zgodna z liczbą wybranych haseł –rozwiązań ustalonych na początku zajęć w „burzy mózgów”.

Pracując w grupach uczniowie ustalają, które hasło, wg hierarchii ważności, ma być wpisane w danym polu (najważniejsze na szczycie piramidy, mniej ważne coraz niżej).

Po zakończeniu działań następuje prezentacja plakatów

z komentarzem, dyskusją i porównaniem, która grupa uznała dane hasło za najważniejsze i mniej ważne. W swoich wyjaśnieniach uczniowie dokonują prezentacji własnego stanowiska na dany temat.

Metoda uczy integracji grupowej, twórczego myślenia, kompromisu, dyskusji, przedstawienia własnego zdania, wyboru priorytetów.

Należy podkreślić, że stosowanie metod aktywizujących uatrakcyjniła prowadzone lekcje, staje się przyczyną do realizacji jej zamierzonych celów, a przede wszystkim pozwala na wyeliminowanie poczucia lęku, strachu i stresów u dzieci z trudnościami edukacyjnymi.

Uczniowie stają się bardziej kreatywni, twórczy, odważni oraz wykazują inicjatywę w działaniu i myśleniu pozbawioną stereotypów.

Rola nauczyciela w prawidłowo zorganizowanym procesie dydaktycznym z zastosowaniem metod aktywizujących, polega na stwarzaniu warunków i sytuacji pobudzających uczniów do aktywności, kierowaniu ich działalnością poznawczą podczas zdobywania wiedzy oraz czuwaniem nad jej wykorzystaniem z ewentualnością modyfikowania stosowanych metod w myśl wypowiedzi Konficjusza:

*„Powiedz mi, a zapomnę,
Pokaż –zapamiętam.
Pozwól mi działać,
a zrozumie i rozwinę skrzydła”*

BIBLIOGRAFIA:

1. **Krzyżewska J.** – Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej, AU OMEGA, Suwałki, 1998 r.
2. **Wójcik E.** – Metody aktywizujące w pedagogice grup, Rubikon, Kraków, 2000 r.
3. **Taraszkiewicz M.** – Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu, CODN, Warszawa, 1999 r.
4. **Brudnik E. Moszyńska A. Owczarska B.** – Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce, 2000 r.